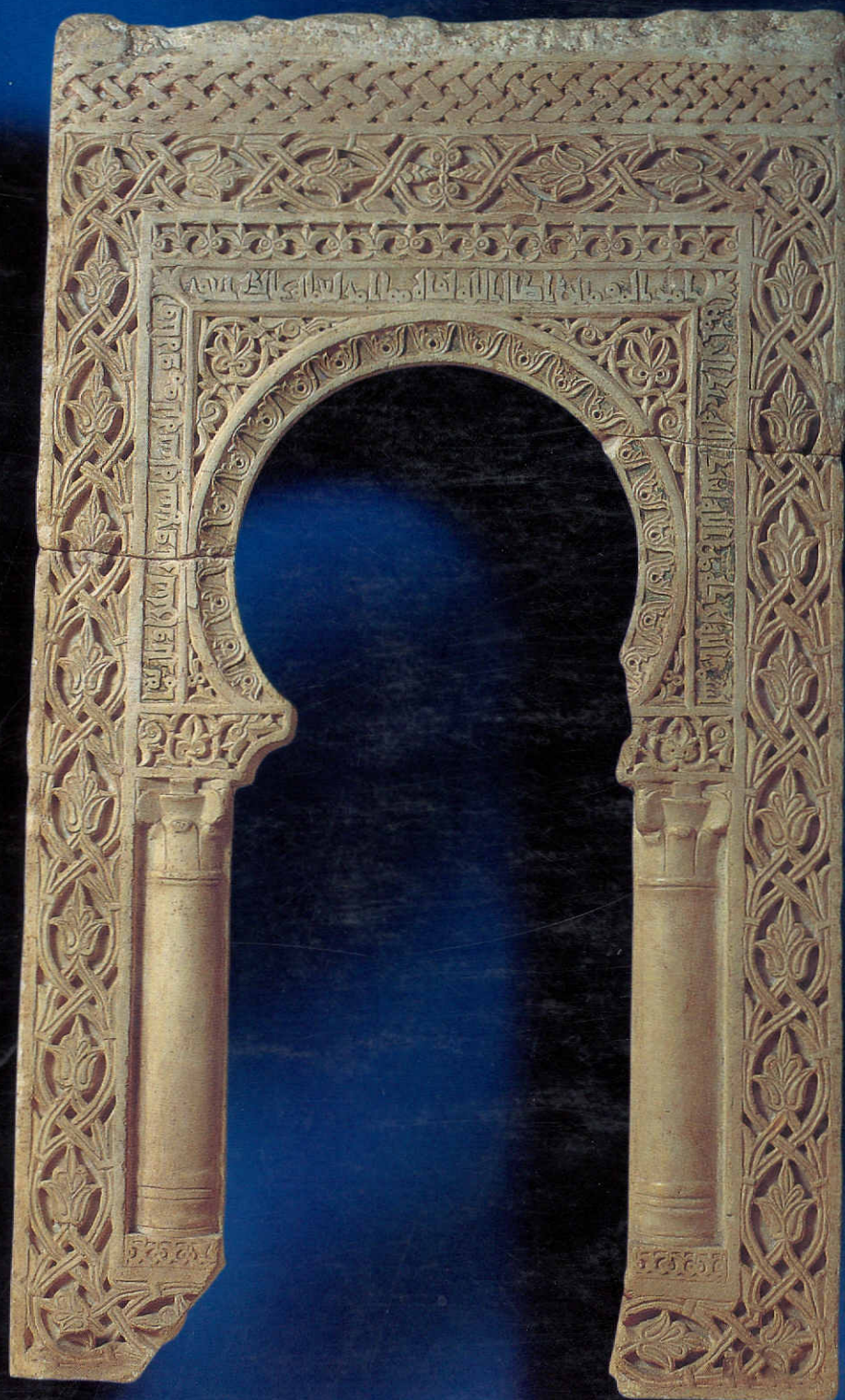

L'Islam i Catalunya

المسلم وقطلوونية

CATÀLEG

món medieval les relacionés amb la perfecció i la puresa. El conjunt de 39 peces, anteriorment esmentat, es distingeix per les petites dimensions i per la matèria d'alta qualitat. No hi ha cap model de les grans proporcions amb què tenim altres peces de vidre, com algunes de les gerres epigràfiades que actualment es conserven una al tresor de la basílica de San Marco de Venècia, datada entre el 975-996, que va pertànyer al califa al-'Aziz bi-llāh (Pinder-Wilson 1988, p. 289-292) i la segona al Museo degli Argenti del Palazzo Pitti, datada entre el 1000 i el 1008 (Etteinghausen-Grabar 1996, p. 212, fig. 179).

Pel que fa a l'origen, tothom ha considerat aquestes peces originàries de l'Egipte fatimita, fet no gens estrany, ja que fou el gran centre productor d'aquest tipus de manufactures, que s'iniciaren a mitjan segle ix i perduraren fins el 1060. De totes maneres, segons el polígraf àrab al-Bīrūnī (973-1038), hi havia altres centres productors a principis del segle xi. Basora (Iraq) era un d'aquests centres i es caracteritzava per l'excepcionalitat del seu cristall de roca, que provenia de l'Àfrica oriental i de les illes Dibayat a l'oest de l'Índia (Ruska i Lamm 1975, p. 1256).

Com sempre se'ns planteja la qüestió sobre els mecanismes d'arribada d'aquestes peces a Catalunya. Sembla força probable que, donades les intenses relacions entre Egipte i al-Andalus durant els segles x i xi, les peces arribessin a les àrees cristianes a partir del territori andalusí, seguint bàsicament dos procediments: el primer fruit de l'espoliació realitzada durant la desintegració del califat cordovès (*fitna*) i la segona durant els regnes de taifes, possiblement a través dels intercanvis comercials. Tampoc hem d'oblidar que les relacions existents entre els comtes catalans i el califat de Còrdova, especialment durant el govern d'al-Ḥakam II, foren intenses i extraordinàriament fructíferes.

RAA

BIBLIOGRAFIA: Fité 1984-85, p. 281-312; Casamar 1986, p. 21, núm. 4; Casamar 1992, p. 26; Casamar 1993, p. 55-56; Casamar-Valdés 1996, p. 67-88.

33. FALÇ

Ferro forjat i acerat

11 × 19 cm

Període califal

Andalusí. Segle x

Procedència: Liétor. Albacete

Museo Parroquial de Liétor. Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha

Aquesta peça consta de tres elements ben diferenciats: fulla, mànec de fusta i abraçadora.

La fulla està formada per una làmina metàl·lica corba de secció triangular, de dors pla i fil tallant. L'extrem és massís, de secció quadrangular i decreix fins a acabar en punta arrodonida. Formant

angle obtús amb la fulla hi ha l'espiga per inserir el mànec. Aquesta és allargada, de secció quadrangular i doblegada a l'extrem oposat. A la unió d'ambdues peces hi ha un ressort laminar que facilita la fixació de la fulla al mànec i impedeix qualsevol gir de la part metàl·lica un cop introduït a l'agafador.

El mànec és el segon en importància funcional. La forma colzada s'obtingué per mitjà de la talla de fusta de pi. És de secció circular, cos tubular rebaixat a l'extrem inferior i apèndix superior amb forma de topall. Presenta un orifici a la base per a la inserció de l'espiga. Al seu interior s'aprecien empremtes d'òxid de ferro, fruit del contacte de l'element lignític amb el metàl·lic. Les mateixes restes d'òxid apareixen a la base del mànec. En aquest cas, però, tenen forma de banda, la qual cosa demostra la presència de l'abraçadora.

L'abraçadora és de ferro forjat. Es tracta d'una làmina circular que s'adapta a la part rebaixada de l'agafador i reforça la seva fixació a la fulla metàl·lica.

Pel fet de trobar-nos davant una eina totalment funcional, sense cap tipus de concepció a l'ornamentació, descobrim que la forma transcendeix, en certa manera, el temps i les cultures. Si la peça no s'hagués trobat juntament amb el ric aixovar de Liétor (Albacete), datat per les altres peces, seria difícil precisar que es tractava d'una falç andalusina d'època califal. Altres exemples altmedievals també s'han datat gràcies al context arqueològic, com en el cas de Valdillo (Sòria), o bé gràcies als testimonis iconogràfics.

Els tres elements que formen la falç s'han relacionat per les empremtes d'òxid de ferro que deixaren les peces metàl·liques del mànec ja que, donades les característiques de la troballa, les diferents parts arribaren separades.

Julio Navarro Palazón

BIBLIOGRAFIA: Taracena 1935, p. 281-284; Mingote 1987, p. 295-297; Robles Fernández-Navarro Santa-Cruz 1993, p. 535-542; Mingote 1996; Navarro Palazón-Robles Fernández 1996, p. 58-59, núm. cat. 2-4.

